

ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

ΕΟΡΤΟΔΡΟΜΙΟΝ

Ἦ τ ο ι

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥΣ
ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ: «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΥΨΕΛΗ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου Ἑορτοδρόμιον, Τόμος Α'

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ: "Προοίμιον τοῖς ἐντευξομένοις"

σελ. 32- 35

Οἱ ἤχοι τῶν Εἰρμῶν τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἱερός Κοσμᾶς μεταχειρίζεται εἰς τοὺς ἁσματικούς του Κανόνας τοὺς συνήθως ψαλλομένους ἤχους, διὰ τοῦτο δίκαιον ἐκρίναμεν νὰ παραθέσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας καὶ τὴν περί τούτων εἶδησιν, ὡς ἓνα ἡδυσμα, καθὼς ἀναφέρει περὶ αὐτῶν ὁ Θεόδωρος. Οἱ ἤχοι, καθὼς ὅλοι τό ἡξεύρου, εἶναι ὀκτώ, καὶ οἱ μὲν τέσσαρες εἶναι ὀρθοὶ καὶ κύριοι καὶ προηγούμενοι, οἱ δὲ ἄλλοι τέσσαρες εἶναι τῶν ὀρθῶν πλάγιοι. Τούτους λοιπὸν ὅλους μεταχειρίζεται ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς, ἔξω μόνον ἀπὸ ἓνα, τὸν Πλάγιον τοῦ Πρώτου. Μεταχειρίζεται δὲ αὐτοὺς εὐτάκτως καὶ μέ ἀρμονίαν μεγάλην· τὸν μὲν γάρ Πρῶτον ἤχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν πρώτην ἑορτὴν: ἦτοι εἰς τὴν Γενέθλιον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν· τὸν δὲ Δεύτερον ἤχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν δευτέραν ἑορτὴν τοῦ Κυρίου: ἦτοι εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων καὶ τὴν τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Κυρίου· τὸν δὲ Τρίτον ἤχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν τρίτην ἑορτὴν τοῦ Κυρίου: ἦτοι εἰς τὴν Ἑπαπαντήν, ἡ ὁποία ἂν καὶ εἶναι δευτέρα κατὰ τὴν φυσικὴν τάξιν, κατὰ δὲ τὸν δρόμον τοῦ ἡλίου καὶ τὸν Μῆνα, τρίτη εὐρίσκεται. Τὸν δὲ Τέταρτον ἤχον ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν τετάρτην ἑορτὴν τῶν Βαΐων· τετάρτη γάρ αὕτη εὐρίσκεται ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως (ἡ γάρ τῆς περιτομῆς ἑορτὴ, ὡς νομικωτέρα καὶ ἰουδαϊκωτέρα,

παρελείφθη· ἡ δὲ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ παρελείφθη καὶ αὐτὴ, ὅχι διότι δέν εἶναι Δεσποτικὴ ἑορτὴ, ἀλλὰ διότι ποτὲ μὲν πρό τῶν Βαΐων συμπίπτει, ποτὲ δὲ μετὰ τὰ Βαΐα). Ἐρχόμενος δὲ ὁ Μελωδὸς εἰς τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα τῶν παθῶν, τὸν μὲν Πλάγιον τοῦ Πρώτου ἤχου ἀφῆκεν, ἐπειδὴ εἶναι πανηγυριστὴς καὶ χαρίεις, καὶ δέν ἀρμόζει εἰς λύπην καὶ πάθος· τὸν δὲ Πλάγιον τοῦ Δευτέρου καὶ τὸν Δεύτερον κατακόρως ἐμεταχειρίσθη ἐν ὄλῃ ἐκείνῃ τῇ ἑβδομάδι· διότι καθὼς αἱ ἁγίαι ἐκεῖναι ἡμέραι εἶναι πενθικαί· οὕτως ἀκολουθῶς καὶ οἱ ἤχοι αὐτοὶ εἶναι πενθικοί· καὶ ἂν αἱ ἑορταὶ τῶν τοῦ Κυρίου παθῶν εἶναι χαρᾶς κοινῆς πρόξενoi, κάμμία ὁμως ψυχὴ, ὅσον καὶ ἂν εἶναι σκληρὰ καὶ θηριώδης, δέν δύναται νά μὴ λυπηθῆ καὶ νά μὴ δακρύσῃ εἰς τὰς ἁγίας ἐκεῖνας ἡμέρας.

Ὅταν δὲ ὁ Ἱερός Κοσμᾶς ἔφθασεν εἰς τὴν Πεντηκοστὴν, ἐμεταχειρίσθη τὸν Πλάγιον τοῦ Τρίτου ἤχον· ἦτοι τὸν Βαρύν, μιμούμενος κατὰ τοῦτο, ὡς νομίζω, τὸν ἤχον ἐκεῖνον, ὅπου ἦλθεν ἀπὸ τοὺς Οὐρανούς εἰς τοὺς ἁγίους καὶ ἱερούς Ἀποστόλους· «Ἐγένετο, φησίν, ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ἤχος, ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὄλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι» (Πράξ. β' 2). Ἐπειτα τὸν τελευταῖον ἤχον ἦτοι τὸν Πλάγιον τοῦ Τετάρτου, ἐμεταχειρίσθη ὁ θεσπέσιος Ἀσματογράφος εἰς τὴν τελευταίαν ἑορτὴν· ἦτοι εἰς τὴν Ὑψωσιν τοῦ Σταυροῦ· διότι ἂν καὶ ὁ τοῦ χρόνου δρόμος ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου καὶ νέου ἔτους ἀρχόμενος· ἦτοι ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου, πρώτην τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐσχεδίασεν· ἀλλ' ὁμως κατὰ τὴν φύσιν αὐτῆς ἀπὸ ὄλας τελευταία ὑπάρχει· καθότι μετὰ πολλὰς ἐτῶν περιόδους, ὕστερα ἀπὸ τὴν τοῦ Κυρίου Ἀνάληψιν, ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐνεργήθη. Ἀρμόζει δὲ κατὰ τι εἰς τὴν ἑορτὴν αὐτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου ἤχος· καθὼ μὲν τέταρτος, διὰ τὴν τετραμέρειαν τοῦ Σταυροῦ· καθὼ δὲ πλάγιος, διὰ τὴν οἰκειότητα τῆς κεραίας· ἦτοι τοῦ πλαγίου ξύλου τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον συναπτόμενον μὲ τὸ ὄρθιον ξύλον αὐτοῦ, κάλλιστα τὸν Σταυρὸν σχηματίζει. Διατί δὲ ὁ θεῖος Κοσμᾶς Τέταρτον ἤχον ἐμεταχειρίσθη καὶ εἰς τὴν Δεσποτικὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως, καθὼς ἐμεταχειρίσθη αὐτόν καὶ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων; Ἴσως διὰ τὸ πανηγυρικὸν τοῦ ἤχου· εἰς τὴν πανηγυρικὴν γάρ ἑορτὴν πανηγυρικός ἤχος ἔπρεπε καὶ νά ψάλλεται· καὶ ἴσως ἐπειδὴ ἐψάλλθη τότε ὁ Τέταρτος, διὰ τοῦτο ἐδιώρισεν ὁ Μελωδὸς νά ψάλλεται ὁ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ.

Τούτων οὕτω προγινωσκομένων καὶ προλεγομένων, καλεῖ ὑμᾶς ἀδελφοί ἤδη εἰς τὴν τῆς βίβλου ταύτης ἀνάγνωσιν, πρῶτον αὐτός ὁ Δεσπότης Χριστός ὁ ἐν πάσαις ταῖς Δεσποτικαῖς αὐτοῦ ἑορταῖς ὑμνούμενός τε καὶ δοξαζόμενος διὰ τῶν ἁσματικῶν τούτων Κανόνων τῶν εἰς αὐτάς ἄδομένων· καλοῦσι δεύτερον ὑμᾶς οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ τῶν Κανόνων τούτων Μελῳδοί, ὁ Ἱεράρχης Κοσμᾶς ὁ Μαΐουμᾶς ἐπίσκοπος, καὶ ὁ χαριτώνυμος Ἰωάννης ὁ ἐκ Δαμασκοῦ ὡς ἄνθος βλαστήσας ἠδύπνοον, τὸ ἱερόν ζευγος τῶν ἁματογράφων, ἡ παμφιλτάτη καὶ ὁμότροπος ξυνωρίς τῶν ἐνθεαστικῶν ὑμνωδῶν, καὶ ἡ ἐν Χριστῷ τριπόθητος καὶ ὁμόφρων δυάς τῶν πνευματοκινήτων μουσικῶν, οἵ τινες ἐκοπίασαν πολλά καὶ ἐνύδρωσαν εἰς τὸ νά συνθέσουν εὐφυέστατα, μελωδικώτατα καὶ σοφώτατα τρούς θείους τούτους Κανόνας εἰς πᾶσαν Δεσποτικὴν ἑορτήν. Προσκαλοῦσι δέ τελευταῖον ὑμᾶς καὶ οἱ τῶν ἱερῶν τούτων Κανόνων ἐρμηνευταί· σὺν αὐτοῖς δέ προσκαλῶ καὶ ἐγὼ τὸ ἔκτρωμα, ὁ συνερανίσας τὴν ἐρμηνείαν τούτων καὶ ταύτην ἐξηγήσας εἰς τὴν ἀπλὴν γλῶσσαν, ἅπαντας τούς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, ἱερωμένους τε καὶ λαϊκούς, νέους καὶ γέροντας, ἰδιώτας ὁμοῦ καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐμπείρους, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης βίβλου· πάντας γάρ αὕτη ὠφελεῖ, πάντας εὐεργετεῖ, καὶ πᾶσι δωρεῖται τὰ ἑαυτῆς χαρίσματα.

Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ὅπου πεινοῦν τὸν τῆς σοφίας ἄρτον, αὕτη εὐρίσκεται τράπεζα πνευματικὴ, γέμουσα ἀπὸ μυρία οὐράνια φαγητά, τὰ ὅποια οἱ τρώγοντες οὐκ ἀποθνήσκουσιν, ἀλλὰ ζοῦν εἰς τὸν αἰῶνα· εἰς ἐκείνους δέ ὅπου διψοῦν τὸ νεκταρῶδες καὶ γλυκὺ ὕδωρ τῶν ἱερῶν Τροπαρίων, αὕτη εὐρίσκεται πηγὴ μελίρρυτος καὶ πολυχεύμων, βρύουσα εἰς αὐτούς τὸ πνευματικόν καὶ νεκρέγερτον ρεῖθρον τῆς ἀμβροσίας· καὶ τελευταῖον εἰς ἐκείνους ὅπου ποθοῦν νά ἔμβουν μέσα εἰς τὰ θεῖα καὶ πνευματικὰ νοήματα τῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν, αὕτη ἡ βίβλος εὐρίσκεται εἰς αὐτούς· παράδεισος εὐανθής καὶ ἠδύπνοος, γέμων ἀπὸ εὐωδέστατα φυτά, νάρδον, κρόκον, κάλαμον καὶ κιννάμωμον· γέμων ἀπὸ γλυκυτάτους καρπούς, φοίνικας, ῥόας, κάρυα καὶ ἀκρόδρυα· καὶ γέμων ἀπὸ ποικίλας καὶ οὐρανίας χάριτας, αἱ τινες φωτίζουν τὸν νοῦν, θέλγουν τὴν καρδίαν, καὶ ὅλον τὸν ἐσωτερικόν ἄνθρωπον εὐφραίνουν. Καὶ διὰ νά εἰπῶ μέ συντομίαν, ἂν Κυριακοδρόμια λέγωνται αἱ ἐρμηνεῖαι, τόσον τῶν Κυριακῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅσον καὶ τῶν Κυριακῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, δίκαιον εἶναι νά ὀνομάζεται Ἑορτοδρόμιον καὶ ἡ παροῦσα βίβλος, διότι ἐν συντόμῳ περιέχει τὰς ἐρμηνείας καὶ ὑποθέσεις ὄλων

τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν, καὶ ἐν περιλήψει ἀναφέρει τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους τῶν ἁγίων, τοὺς ὁποίους ἐφιλοπόνησαν ἐν ἐκάστη ἑορτῇ· ὅθεν διὰ τὰς αἰτίας ταύτας, Ἑορτοδρόμιον ταύτην ἐπονομάσαι ἐκρίναμεν εὐλογον.

Ποιήσατε λοιπὸν τάξιν, Πατέρες καὶ Ἀδελφοί, καὶ ἐν τῷ διαστήματι τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ἐορτάζεται κάθε Δεσποτική ἑορτή, διορίσατε νὰ ἀναγινώσκειται εἰς κάθε μίαν ἡμέραν μία Ὠδή ἐκ τοῦ Κανόνος τῆς ἑορτῆς ἐκείνης· ἐάν γάρ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀναγινώσκητε, καὶ ἡ ἀνάγνωσις δέν γίνεται προσκορής, καὶ τὰ νοήματα τῶν ἀναγινωσκομένων ἐμποροῦν εὐκολώτερα νὰ ἐντυπώνονται εἰς τὴν ἐνθύμησίν σας. Ἀναγινώσκοντες δέ τοὺς Κανόνας τούτους καὶ ὠφελούμενοι, παρακαλεῖτε τὸν Κύριον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ συνερίσαντος αὐτῶν τὴν ἐρμηνείαν μετὰ πολλῶν κόπων· μάλιστα δέ καὶ ἐξαιρέτως, διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν τῶν δαπανησάντων, τόσον εἰς τὴν ἀντιγραφὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τῆς Ἱερᾶς Βίβλου ταύτης· ἐμοὶ δέ συγγνώμην παρέχετε, εἴτι παρόραμα ἀπαντήσητε. Ἐρρωσθε!

(αὐή.)

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ

